

Siivekäs

N:o 2 1980 1 vsk

julkaisija

Pohjois-Savon Lintumiehet

SIIVEKAS

Julkaisija: Pohjois-Savon Lintumiehet

Toimituksen osoite: PL 205, 70101 Kuopio 10

Toimituskunta:

-vastaava toimittaja: Jukka Kauppinen
-muut toimittajat : Veijo Jormalainen
Jorma Kelo
Mikko Mönkkönen

Lehti ilmestyy neljänä numerona vuodessa.

Lehti jaetaan Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenille jäsenmaksua vastaan.

Kansi: Patrick Hublin

Sisällys:

Jukka Kauppinen: Muistio Pohjois-Savon seutukaavaliitolle Vieremän Kaatiaisien suojelumerkityksestä suunnitellun luonnonravintolammikkohankkeen johdosta.....	31
Janne Taskinen : Koskikara-tutkimus käynnistyi Kuopion läänissä.....	33
Jukka Kauppinen & Jorma Tuomainen: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1979.....	40
Markku Ukkonen : Katsaus Pohjois-Savon talvilintuihin 1979/1980.....	48
Tutkimus vastaavat: Kesän 1980 yhteistutkimukset.....	55
-pysyvät linjalaskentareitit	
-kaakkuri-inventointi	
-idänuunilintututkimus	
-tuulihaukkaseuranta	
-soiden lokkilinnut	
-oligotrofisten järvien linnustotutkimus	
-suolinnuston inventoinnit	
-metsäalueiden linnustoinventoinnit	
Pohjois-Savon Lintumiehet toimii:.....	62

Jukka Kauppinen

MUISTIO POHJOIS-SAVON SEUTUKAAVALIITOLLE VIEREMÄN KAATIAISIEN SUOJELUMERKITYKSESTÄ SUUNNITELLUN LUONNONRAVINTOLAMMIKKOHAN- KEEN JOHDOSTA x)

Vieremän Nissilän kylässä sijaitseva Kaatiainen on pinta-alaltaan noin 80 ha laaja järvi. Järven keskisyvyys on 1-2 metriä maksimisyvyyden ollessa noin 4 metriä. Järven pinta-alasta on yli puolet kasvillisuuden peitossa. Rantoja reunustavat laajat sara- ja kortevyöhykkeet, joita seuraa runsas kellulehtisten vesikasvien vyöhyke.

Pesivä linnusto on suojeluselvityksen "Pohjois-Savon lintujärvet ja niiden suojelu" luokituksen mukaan "erittäin runsas" ja "erittäin monipuolinen". Sorsalintujen yhteisparimäärä on lähes 50 paria (noin 60 paria/ku²), joka on sisämaan olosuhteisiin nähden huomattavan korkea. Vaateliaista vesilintulajeista mainittakoon mm. mustakurkku-uikku, jouhisorsa, lapasorsa ja punasotka, jotka ovat vain edustavimpien sisämaan lintujärvien pesimälajeja. Järven pesimälinnuston erikoisuuksista mainittakoon vielä naurulokkiyhdyksennassa pesivä, harvinainen pikkulokki. Muuttoaikaan järvi on erityisen huomattava levähdyspaikka monille vesi- ja rantalinnuille.

Edellä mainitussa suojeluselvityksessä eutrofisten vesien suojeluarvon indikaattorina on käytetty pääasiassa linnuston määrää ja monipuolisuutta, joskin muitakin kriteereitä on käytetty. Linnusto soveltuukin varsin hyvin tällaisen käytännön luokittelun kriteeriksi. Linnusto luonnollisestikaan ei ole ainoa suojelun kohde. Suojelun tavoitteena on koko eliöyhteisön suojelu turvalla järven nykyisen luonnontilan säilyminen.

Kaatiainen on merkitty Pohjois-Savon seutukaavaliiton suojelu- ja virkistysaluevaihekaavassa valtakunnallisesti merkittäväksi

suojelualueeksi. Myös Maa- ja metsätalousministeriön Luonnonvarainhoitotoimiston laatiman valtakunnallisen lintuvesien arvo-luokituksen mukaan Kaatiainen on valtakunnallisesti merkittävä suojelukohde.

Järven biologisista ominaisuuksista ja suojelumerkityksestä johtuen se ei sovellu luonnonravintolammikon sijoituspaikaksi. Järven suojelu ja luonnonravintolammikon suunnittelu ovat tässä tapauksessa toisensa poissulkevia tavoitteita. Luonnonravintolammikon toimintaan kuuluvat veden nosto ja tyhjennys muuttavat oleellisesti järven eliöyhteisön rakennetta ja toimintaa. Toisaalta kalanviljelytoiminta on sijoitettava alueille, jossa runsaasta linnustosta ei ole pelättävissä haittaa kalanviljelylle. Monet lintulajithan käyttävät kalaravintoa ja saattavat levittää epidemioita.

Luonnonravintolammikoille on löydettävissä alueita, joiden käyttö tähän tarkoitukseen ei ole ristiriidassa muiden maankäytön muotojen kanssa. Jo riistantuotantoakin ajatellen on välttämätöntä säilyttää vesilinnustoltaan parhaimmat alueet tuottavina lisääntymiskeskuksina ja poikastuottoalueina.

x) Vieremän Kaatiaiselle on suunniteltu perustettavaksi luonnonravintolammikko, jonka johdosta Pohjois-Savon seutukaavaliitto antoi Vieremän kunnalle lausunnon. Lausunnon tueksi ja liitteeksi seutukaavaliitto pyysi Kaatiaisen suojelumerkityksestä muistiota, joka on julkaistu ohessa.

Tässä tapauksessa on ikävää, että lintuvesien suojelu ja hoito on törmännyt yhteen nimenomaan järkevään ja kestävään luonnonvarojen hoitoon ja käyttöön perustuvan kalanpoikasten kasvatustoiminnan kanssa.

Janne Taskinen

KOSKIKARA- (CINCLUS CINCLUS) TUTKIMUS KÄYNNISTYI KUOPION LÄÄNISSÄ

Kiinnostus koskikaraa kohtaan on nykyään Pohjoismaissa huomattava. Tältä pohjalta on alettu viime vuosina tehdä laajapohjaista yhteistyötä koskikaratutkimuksen hyväksi. Tästä näkyvänä esimerkkinä on tiivistelmä "Cinclus Scandinavica", jonka ensimmäinen numero ilmestyi Ruotsin karakokouksen 1977 jälkeen. Suomessa koskikaratutkimusta on suoritettu pääasiassa 1960-luvulta alkaen. Maassamme on rengastettu n. 3000 yksilöä, joista hieman yli 100 pesäpoikasina, vuosittain n. 200 yksilöä. Tutkimuksen valtakunnallista edistymistä on viivytänyt talvisen rengastustoiminnan keskittyminen suppeille alueille ja pääasiassa Etelä-Suomeen. Tämän innoittamana päätin aloittaa kuluneena talvena koskikarojen rengastuksen ja kvantitatiivisten tietojen keruun Pohjois-Savossa. Koskikarakan-tamme arvioidaan olevan talvisin 10000-20000 yksilöä, pesivä-ksi kannaksemme arvioidaan 100-150 paria (PIHLAINEN 1976, Suomenselän Linnut 4:100-101). Koskikaran talvivaellukset ovat varsin mielenkiintoisia. Etelä-Suomessa talvehtivat yksilöt näyttävät tulevan pääasiassa Pohjois-Ruotsista ja Keski-Norjasta. Näin ollen olisi uskottavaa, että Suomen Lapin pesivä kanta vaeltaisi talveksi Neuvostoliiton puolelle. Myös eräät hajalöydöt muualta kertovat, että koskikaran vaellusreittien selvittämiseksi on tehtävä vielä paljon työtä.

Tulokset Kuopion läänissä 1979/1980

Seuraavat henkilöt ovat antaneet havaintonsa käyttööni (su-luissa käytetyt nimilyhenteet):

Pertti Hartikainen (PH), Matti Heinola (MH), Arja Kansanoja (AK), Jukka Kauppinen (JK), Jorma Knuutinen (JKn), Pentti Kokkarinen (PK), Heikki Lappalainen (HL), Timo Mustonen (TM), Reijo Mykkänen (RM), Raimo Pakarinen (RP), Emil Pennanen (EP), Veli Piironen (VP), Sauli Piispanen (SP), Ari Salo (AS), T.H. Sutinen (TS), Pekka Tenhunen (PT), Juhani Toivanen (JT), Markku Tossavainen (MT), Markku Ukkonen (MU), Aulis Uusimäki (AU), Kirsti Vainio (KV), Vieno-Orvokki Virta (VV), Janne Vuorela (JV), Toivo Väänänen (TV), Mirja Öster (MÖ).

Lisäksi seuraavat henkilöt ovat muulla tavoin avustaneet merkittävästi tutkimusta:
 Matti Heiniola, Jukka Kauppinen, Timo Mustonen, Reijo Mykkänen, Pertti Pietikäinen, Aimo Saali, Arto Taskinen, Juhani Toivanen, Arvo Valta ja Seppo Valta.
 Luettelo koskikarojen esiintymisestä eri sulapaikoilla kuukausittain:

Paikka	X	XI	XII	I	II	III	IV	Hav.
Kaavi								
-Koskisaarenvirta			1					JT&MU
-Kuivalainen			1			1		JT&MU&J
-Kärenkoski						2		JT&J
-Melttunen			3			1		JT&J
-Rauvanjoki						1		JT&J
-Sivinvirta			1			1		JT&MU&J
-Säynevirta						1		JT&J
Karttula								
-Hirvikoski				0				TS
Kuopio								
-Riistaveden lintu- järvet (puro)					1			PT
-Vaajasalo (lossiväylä)			1					VV
Lapinlahti								
-Alapitkänjoki						0		J
-Kirmanjoki					1			AS
Leppävirta								
-Juonionjoki							1	MT
-Konnuksen kosket							4	MT
Maaninka								
-Kyntisjoki				1	1	1	0	J
-Varpasjoki				0	2	0		J
-Keski-Pulkko/Ala-Pulkko				1		0		JV&J
-Pulkonkoski					1	0		TV&J
-Viannankoski						4	0	J
Nilsisä								
-Kärnänjoki					8			PH
(Kivisalmi)						3		J
(Alakoski)						0		J

Paikka	X	XI	XII	I	II	III	IV	Hav.
-Pieksänkoski					1			PK
Pielavesi								
-Autiojoki					1	0		RM&J
-Kolunjärven joki					1			TM
-Kyntisjoki				1	1	1	0	J
-Läytynpuro					2	0		SP&HL&J
-Lampaanjoki						0		J
-Oravaisjoki						0	0	J
-Pankajoki						1		TM&J
-Petäjäjoki				1	2	3	0	J
-Panka Välijoki						3		TM&J
-Petäjäjärvi Välijoki				1	0			MH&J
-Saarisjoki								
Rautalampi								
-Karikoski			0			0		JK&RP&J
-Konnekoski			0	1		1		JK&JKn
-Nokisenkoski			1			1		JK&RP&J
-Tyyrinvirta			0			0		JK&RP&J
Rautavaara								
-Ryöpyänjoki						6		VP
Suonenjoki								
-Harvonen/Päälempi	1							KV
-Kutujoki	1							KV
-Suonenjoki			0	0			0	JK&J
Tervo								
-Liesjoki						4	2	EP&J
Varkaus								
-Kuvansinjoki						1		AK

Kuopion läänin ulkopuoliset havainnot:

Heinävesi								
-Karvion koski (kanava)							2	MT
Jäppilä								
-Kuikkalanjoki						1		MO
Konnevesi								
-Siikakoski						2		AU

Koskikaran talvehtiminen Kuopion läänissä 1960- ja 1970- luvulla

Seuraavaan olen koonnut tiedot koskikaran talvehtimisesta 1960- ja 1970- luvulla. Tiedot olen saanut käyttööni Pohjois-Savon lintumiesten arkistosta. Tiedot on kerätty faunististen havaintojen keruun kera (kts. mm. Jukka Kauppinen & Jorma Tuomainen, Pohjois-Savon linnuston faunistiset katsaukset, Savon Luonto 9:24-38 1977 ja 10:68-71 1978).

Havainnot eriteltynä kunnittain:

Iisalmi

-1975 1 yks. (JK)

Kaavi

-Melttunen: 1975/1976 1 yks. (Toivo Räsänen), 1977 I 5 yks. (MU), 1977 XII 2 yks. (MU), 1979 I 1 yks. (JT&MU)

-Kärenkoski 1978 XII 1 yks. (JT&MU)

-Sivinvirta 1978 XII 2 yks. (JT&MU)

-Melttunen-Kuivalainen 1978 XII 3 yks. (JT&MU)

-Säynevirta 1978 XII 1 yks. (JT&MU)

Karttula

-Hirvikoskessa 1 yks. siihen saakka, kunnes joki perattiin (Ts)

Kuopio

-Riistavesi, kesk. 1964 IV 1 yks. (JK & Erkki Björk); 1970-luvulla lintujärvien purossa useana vuonna 1 yks. (mm. Veijo Jormalainen)

-Suovunjoki: 1968 I 1 yks. (Ari Lyytikäinen), 1969 I 2 yks. (Ari Lyytikäinen), 1970/1971 enimmillään 5 yks. (Ari Lyytikäinen), 1971/1972 1 yks. (Ari Lyytikäinen), 1972/1973 enimmillään 3 yks. (Ari Lyytikäinen), 1973 II 1 yks. (Matti Piironen), 1973/1974 enimmillään 2 yks. (Ari Lyytikäinen), 1974 I 1 yks. (Matti Piironen), 1975/1976 enimmillään 3 yks. (Ari Lyytikäinen)

-Palosenjoki: 1972 III 3 yks. (Ari Lyytikäinen), 1974 III 4 yks. (Ari Lyytikäinen)

-Kallansillat: 1973 IV 1 yks. (Markku Kolehmainen & Matti Pirsanen) 1977 IV 1 yks. (Patrick Hublin)

Lapinlahti

-Kirmanjoki 1970-luvulla 1 yks./talvi (AS)

Leppävirta

-Sorsakoski: 1975 XII 2 yks. (MU), 1977 XII 5 yks. (MU), 1978 XII 1 yks. (MU)

Maeninka

-Pulkonkoski: 1971 III 1 yks. (Ari Lyytikäinen), 1975/1976 1 yks. (J)

-Viannankoski: 1972 I 1 yks. (Ari Lyytikäinen), 1973 III 3 yks. (Ari Lyytikäinen)

-Kyntisjoki 1973/1974/1975/1976 1 yks., 1977 XII 1 yks. (J)

Nilsjä

-Kärnänjoki: 1978/1979 7-10 yks. (mm. Arto Taskinen), (Alakoski) 1978/1979 3 yks. (Arto Taskinen)

-Pieksänkoski: 1970-luvulla 1 yks./talvi (PK)

Pielavesi

-Kyntisjoki: 1973/1974/1975/1976 1 yks. (J)

-Autiojoki: 1978 IV 1 yks. (Risto Väisänen)

-Rahka-Välijoki: 1978 IV 2 yks. (J)

-Pankajoki: 1978 IV 3 yks. (J)

-Iisäksi talvehtimispaikkoina 1960- ja 1970-luvuilla Koivujoki ja Pitkäjoki (Ari Lyytikäinen)

-Oravaisjoki: 1960- ja 1970-luvuilla XI-XII vähintään 1 yks./talvi (mm. Arvo Valta ja Eino Valta)

Rautalampi

-Nokisenkoski: 1975 I 4-5 yks. (JK), 1976 I 1 yks. (Martti Linkola), 1976/1977 1 yks. (Martti Linkola), 1977 XII 2 yks. (RP & Pertti Pakarinen)

-Konnekoski: 1975 I 3-4 yks. (JK), 1976 III 2 yks. (JK), 1976/1977 1 yks. (JK), 1977 XII 2 yks. (RP & Pertti Pakarinen)

-Tyyrinvirta: 1977 III 1 yks. (RP)

-Vaajasalmi: 1977 IV 1 yks. (RP)

Rautavaara

-Tiilikkejoki: 1974 1 yks. (Ari Lyytikäinen)

Siilingjärvi

-Räimänkoski: 1971 XII 1 yks. (Ari Lyytikäinen), 1972 I 1 yks. (Ari Lyytikäinen), 1973 III 1 yks. (Ari Lyytikäinen)

Suonenjoki

-Kutujoki: 1968-1979 10 talvena 1 yks. (KV)

-Suonenjoki: 1964 I 2 yks. (JK), 1964 III 1 yks. (Erkki Björk), 1965 II/III 1 yks. (Erkki Björk), 1966 II 2 yks. (JK), 1968 I 1 yks. (JK), 1975 I 1 yks. (JK), 1975 XII 1 yks. (JK), 1978 II 1 yks. (MU), parhaimmillaan 1960- ja 1970-luvuilla vähintään 3 yks. (mm. JK)

-Pörsölänmäki: 1970 IV 1 yks. (Erkki Björk)

Tervo

-Äyskoski: 1971/1972 enimmillään 18 yks. (Ari Lyytikäinen), 1972/1973 enimmillään 18 yks. (Ari Lyytikäinen), 1973/1974 enimmillään 16 yks. (Ari Lyytikäinen), 1974/1975 vähintään 3 yks. (Martti Linkola), 1975/1976 enimmillään 19 yks. (Ari Lyytikäinen)

-Idesjoki: 1978/1979 2 yks. (EP)

Tuusniemi

-Kulajoki, tiedetään talvehtineen 1960- ja 1970- luvulla (Ari Lyytikäinen)

Varkaus

-Kuvansinjoessa talvehtanut 1970-luvulla 1 yks. vuosittain (AK)

-Ahlströmin tehtaast 1973 I 1 yks. (Matti Piironen)

Vieremä

-Vuorisjoessa tiedetään talvehtineen eräina vuosina (mm. Ari Lyytikäinen)

Seuraavista kunnista ei ole lainkaan havaintoja: Juankoski, Keitele, Kiuruvesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vehmersalmi, ja Vesanto.

Rengastustyö talvella 1979/1980

Talvella 1979/1980 pyydystettiin verkoilla rengastustarkoituksiin yht. 18 koskikaraa, joista 3 oli kontrollia. Rengastetut yksilömäärät kunnittain: Pielavesi 5 yks., Kaavi 4 yks., Maaninka 3 yks., Nilsä 2 yks. ja Tervo 1 yks.

Sukupuolijakauma: Koiraat 6 yks. Naaraat 9 yks.

Ikärakenne: 2 v 14 yks. +2 v 1 yks.

Siipi : Koiraat 97-99 mm Naaraat 88-93 mm

Paino : Koiraat 66,5-76,5 g Naaraat 52-65 g

Kontrollit: Rengestusajankohta-kontrolliajankohta, matka ja suunta

AT 50701 13.1.-09.3. 5 km W

AT 50705 26.2.-13.3. sama paikka

AT 50706 01.3.-13.3. 5,5 km E

Koskikarajen saapumis- ja lähtöajankohdat

Syksy: Ensimmäiset havainnot tehty 17.10. Päävaellus ajoittuu marraskuuhun sää- yms. tekijöistä riippuen.
Kevät: Viimeiset havainnot tehty 21.4.. Päävaellus ajoittuu yleensä huhtikuun ensimmäiselle viikolle.

Tutkimus jatkuu 1980/1981

Talvi 1980/1981 tulee olemaan tutkimuksen kannalta tärkein talvi. Silloin on tarkoitus perusteellisesti selvittää Kuopion läänin karakannat, samoin rengastustyö saadaan huomattavasti tehokkaammin käyttöön. On kuitenkin jo nyt syytä vedota lintuharrastajiin tms., että he lähettäisivät kaikki vanhatkin edellisestä osastosta puuttuvat havaintonsa allekirjoittaneelle. Tarkemmin ensi talven kerahommiin palataan syksyllä. Kiitokset kaikille tutkimusta avustaneille.

Janne Taskinen

POHJOIS-SAVON LINNUSTON FAUNISTINEN KATSAUS 1979

Aiemmin on Pohjois-Savon linnustosta julkaistu faunistiset yhteenvedot vuosilta 1950 - 1976 (Savon Luonto 9:24-38), 1977 (Savon Luonto 10:68-71) ja 1978 (Savon Luonto 11:43-45). Tässä katsauksessa käsitellään faunistiset havainnot vuodelta 1979. Myös vastaisuudessa faunistiset yhteenvedot tullaan julkaisemaan Siivekkässä.

Havaintojen keräysalueena on Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton yhtenäiskoordinaatein rajaama Pohjois-Savon havaintojenkeräysalue. Alue vastaa pääpiirteissään Kuopion läänin.

Havaintojen keräysluettelo on julkaistu Pohjois-Savon Lintumiesten jäsentiedotteessa 1/1980. Luetteloon kuuluu Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen Rariteettikomitean luetteloimien lajien lisäksi 122 lajia, joista pyydetään ilmoittamaan lajista riippuen joko kaikki havainnot tai pesimäaikaiset havainnot tai pesimäpaikat. Joitakin listan lajeja on jätetty pois tästä katsauksesta, sillä ne tullaan käsittelemään eri yhteenvedossa (mm. kuikka, isokoskelo, kurki ja palokärki). Joitakin havaintoja on jouduttu hylkäämään puuttuvien tai puutteellisten määrittäysperusteiden vuoksi. Havaintojen tarkastamiseen on osallistunut kirjoittajien lisäksi Markku Ukkonen.

Seuraavat henkilöt ovat luovuttaneet havaintojaan (suluissa käytetyt nimilyhenteet): Erkki Björk (EB), Esa Hohtola (EH), Patrick Hublin (PH), Timo Hämäläinen (TH), Juha Kallamäki (JK), Jukka Kauppinen (JKa), Liisa Kauppinen (LK), Martti Linkola (ML), Marko Mönni (MM), Mikko Mönkkönen (MMö), Pertti Paananen (PP), Raimo Pakarinen (RP), Matti Pirskanen (MP), Risto Rikala (RR), Pertti Runko (PR), Janne Taskinen (JT), Jukka Tiitinen (JTi), Juhani Toivanen (JTo), Jorma Tuomainen (JTU), Kari Tuppurainen (KT) ja Markku Ukkonen (MU).

Seuraavassa käsitellään vuoden 1979 havainnot lajikohtaisesti. Havaintojen käsittelyssä on käytännön syiden vuoksi Riistavesi (kuuluu nykyään Kuopioon) luettu itsenäiseksi kunnaksi.

Kaakkuri (*Gavia stellata*). Ilmeinen pesintäyritys Kaavilla (JTo). Lisäksi pesimäaikaiset havainnot Lapinlahdella (1 yks., JT), Pielavedellä (2 yks., JT) ja Tervosta (2 yks., JK & LK). Syyshavainto: 12.-14.10. 2 yks. Maaninka, Lapinjärvi (PR). Morimetso (*Phalacrocorax carbo*). 3.-10.9. 1 yks. Maaninka, Onkivesi (PR).

Kaulushaikara (*Botaurus stellaris*). 20.8. 1 yks. Maaninka, Lapinjärvi (PR).

Sinisorsa (*Anas platyrhynchos*). Talvi 1978/79 ja talvi 1979/80 noin 30 yks. läpi talven Suonenjoki, Kruununsilta (JK & LK).

Tavi (*Anas crecca*). Talvi 1979/80 q-puk. läpi talven Suonenjoki, Kruununsilta (JK & LK).

Telkkä (*Bucephala clangula*). Talvi 1978/79 ja talvi 1979/80 ♂ läpi talven Suonenjoki, Kruununsilta (JK & LK).

Mustalintu (*Melanitta nigra*). Kesähavainto: 10.6. ♂q Vesanto, Niinivedenpää (RP). Talvihavainto: 22.-29.12. q-puk. Rautalampi, Konnekoski (JK, RP).

Tukkakoskelo (*Mergus serrator*). 22.-29.12. q Rautalampi, Nokisenkoski (JK, RP).

Metsähanhi (*Anser fabalis*). Pesimäaikaiset havainnot: 3.6. 2 yks. Rautavaaralla (MMö) ja VI/VII 2 yks. Maaningalla (JT).

Joutsen (*Cygnus cygnus*). Pesimäaikaiset havainnot: 12.6. 2 yks. Sonkajärvellä (EB), 13.6. 1 yks. Vieremällä (EB), 17.6. 1 yks. Rautavaaralla (JTo), VI/VII 2 yks. useita kertoja Pielavedellä (JT) ja 20.7. 1 yks. Karttulassa (JK & LK).

Piekana (*Buteo lagopus*). Kesähavainnot: 7.7. 1 yks. SE Kaavi, Karsikkovaara (MU) ja 6.8. 1 yks. Kaavi, Lammakko (JTo).

Haarahaikka (*Milvus migrans*). 12.5. 1 yks. Riistavesi, Lintujärvet (MP & JTU).

Ruskosuohaukka (*Circus aeruginosus*). 19.5. ♂ Riistavesi, Lintujärvet (MMö, MP & JTU) ja 30.6. q-puk. Kuopio, Pöksänlampi (MMö).

Sinisuhaukka (*Circus cyaneus*). Havainnot ajalta 20.5.-24.7.: ♂ Rautalampi, Rastunsuo (RP); q Rautalampi, Koskenjoensuu (RP); ♂ Vesanto, Niinivedenpää (ML); ♂ Tuusniemi, Korttilansalo (JTo); ilm. poikue (4 yks.) Maaninka kk. (PR); ♂ + ♂ Kaavi, Karsikkovaara (MU). q Kaavi, Peuramäki (MU), q Kaavi,

Niinivaara (JTo); ♀ Kaavi, Syrjävaara (JTo); ♂ Kaavi, Vaikonjoki (JTo); ♂ Juankoski, Nousionmäki (JK); ♂ Rautavaara, Yläluosta (JTo).

Ampuhaukka (*Falco columbarius*). Talvihavainnot: 6.1.-3.3. 1 yks. (4 havaintoa) Kuopion kaupunkialueella (MP, JTu) ja 22.11.-20.12. ilm. 2 yks. (4 havaintoa) Kuopion kaupunkialueella (EB, MP, JTu).

Tuulihaukka (*Falco tinnunculus*). Pesäilöydöt Juankosken (Muuruveden) Putaansaaresta (JK) ja Kiuruveden Hautakylästä (TH). Muut havaintopaikat ajalta (yht. 20 paikkaa) kunnittain: Rautalampi Joutenniemi (RP), Toholampi (RP) ja Vihtalahti (RP); Vesanto Sonkari (JT); Tervo Kuivanniemi (RP); Kuopio Vaaajasalo (MMö); Riistavesi Melalahti (JTu), Vehkalampi (MU), Lintujärvet (2 paikkaa, MMö, MP, JTu); Kaavi Kaatranen (MU) ja Karsikkovaara (MU); Juankoski Aumaharju (JK) ja Västinniemi (JK); Nilsiä Ruohomäki (JT); Pielavesi Kohonniemi (JT), Vaaraslahti (JT) ja Jylänki (JT); Rautavaara Lievisenmäki (M. Hämynen/JK); Vieremä Palosenjärvi (EB).

Luhtakana (*Rallus aquaticus*). Riistaveden Lintujärvillä (Keskimäisellä) 1 äänt. yks. 11.5 (MP), 15.5. (JTu) ja 7.6. (MMö & MP).

Luhtahuitti (*Porzana porzana*). Seuraavat ääntelijät: 7.6. 1 Riistavesi, Lintujärvet (Keskimäinen, MMö & MP); 10.6. lähtien läpi kesän 1 Kiuruvesi, Hautajärvi (TH); 30.6. 1 Kuopio, Pöksänlampi (MMö); VI/VII-28.7. 1 Suonenjoki, Suonteen järvi (JK & LK, JTu).

Liejukana (*Gallinula chloropus*). Riistaveden Lintujärvillä 12.5. 1 äänt. yks. (MMö & JTu), 7.9. 1 ad + 1 juv (MP & JTu) ja 23.9. 1 ad (MMö).

Tylli (*Charadrius hiaticula*). Riistaveden Lintujärvillä 6.5. 1 yks. (EB) ja 18.5. 4 yks. (JTu).

Pikkutylli (*Charadrius dubius*). Pesimäaikaiset esiintymispaikat: Suonejoki keskusta (RR); Vesanto Niinivedenpää (RP); Kuopio Kelloniemi (MMö); Kaavi Niinivaara (MU); Juankoski (Muuruvesi) Maatalousoppilaitos (JK) ja Aumaharju (JK); Pielavesi Pajuskylä (JT); Iisalmi Soutulahti (EB); Sonkajärvi Sukevan keskusta (EB) ja Soutumäki (EB); Rautavaara Alaluostanjärvi (JTo).

Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*). 2.6. 8 yks. Rautavaara, Sammakkosuo (MMö) ja 3.6. 1 yks. Rautavaara, Kivisuo (MMö). Karikukko (*Arenaria interpres*). 18.5. 1 yks. Riistavesi, Lintujärvet (JTu).

Jänkäkurppa (*Lymnocyptes minimus*). Riistaveden Lintujärvillä 10.5. 1 yks. (JTu), 11.5. 1 yks. (MP & JTu), 13.5. 1 yks. (MMö & JTu), 15.5. 2 yks. (JTu) ja 18.5. 1 yks. (MP).

Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*). Pesimäaikaiset havainnot: 2.-3.6. Rautavaaran Sammakkosuolla 12 yks., Heinäsuolla 1 yks. ja Kivisuolla 1 yks. (MMö).

Mustapyrstökuiri (*Limosa limosa*). 4.5. 1 yks. Kuopio, Kaislanen (KT); 6.5. 2 yks. Riistavesi, Lintujärvet (MMö); 18.5. 1 yks. Riistavesi, Lintujärvet (JTu).

Suosirri (*Calidris alpina*). 16.5. 1 yks. Riistavesi, Lintujärvet (JTu).

Suokukko (*Philomachus pugnax*). 2.6. ♀ Rautavaara, Sammakkosuo (MMö).

Marikihu/leveäpyrstökihi (*Stercorarius parasiticus/longicaudus*). 20.5. 4 muuttavaa yks. Kaavi, Rasimäki (MU).

Uuttukyyhky (*Columba oenas*). 10.4. 2 yks. Pielavesi, Kyntinen (JT); 24.4. 1 yks. Riistavesi, Lintujärvet (EB); 28.4. 4 yks. Siilinjärvi, Vuorela (MP); 17.5. 3 yks. Pielavesi, Löytymäki (JT); 20.8. 2 yks. Maaninka, Kinnulanlahti (PR).

Streptopelia sp. 10.7. 1 yks. Kaavi, Karsikkovaara (R. Laasanen/MU).

Hiiripöllö (*Surnia ulula*). 4.3. 1 yks. Rautalampi, Säynätsalmi (RP); 18.4. 1 yks. Pielavesi, Panka (JT); IX/X 1 yks. Tuusniemi, Mustinlahti (JT); 30.9. 1 yks. Riistavesi, Lintujärvet (MMö); 20.10. ja 23.12. 1 yks. Leppävirta, Konnuslahti (MM); 22.10. 1 yks. Suonenjoki, Nuutila (PP); 26.10. 1 yks. Maaninka, Onkivesi (PR); 27.10. 1 yks. Kaavi, Mattilanmäki (JTo); 27.10. 1 yks. (JTo) ja 3.11. 1 yks. (MP & JTu) Kaavi, Retunen; 3.11. 1 yks. Varpaisjärvi, Pyöreä (MMö).

Varpuspöllö (*Glaucidium passerinum*). 21.1-11.2. 1 yks. Kaavi kk. (JTo); 15.2. 1 yks. Suonenjoki, Suihkola (PP); 31.3.-15.5. ainakin 1 viheltävä yks. Maaninka/Pielavesi Kyntinen (JT); 5.8., 11.11. ja 1.12. 1 yks. Pielavesi, Panka (JT); 17.8.

23.8., 6.10. ja 9.10. 1 yks. Maaninka/Pielavesi Kyntinen (JT);
15.9. 1 yks. Kuopio, Puijo (MU); 3.10. 1 yks. Kaavi, Syrjä-
vaara (JTo); 24.10. 1 yks. Kaavi, Luikonlahti (JTo); 27.10.
1 yks. Kaavi, Rasimäki (JTo); 23.11. 1 yks. Maaninka, Var-
pasmaa (JT); 29.12. 1 yks. Kaavi kk. (JTo).

Lapinpöllö (Strix nebulosa). 5.2. 1 yks. Kaavi, Rauvantaipale
(JTo); ilmeinen pesintä (useita hav. IV-V) Vesanto, Sarpa-
niemi (JT); 24.5. 1 huhuileva Rautalampi, Saikari (ML);
31.7. 1 yks. Kaavi, Syrjävaara (JTo).

Sarvipöllö (Asio otus). Pesimäaikaiset esiintymispaikat (yht.
16 paikkaa): Rautalampi Saikari (ML) ja Tyyrinvirta (RP);
Vesanto Niinivedenpää (RP); Suonenjoki Iisvesi (ML); Kart-
tula Virmaannpää (RP); Riistavesi Lintujärvet (MMö & JTu);
Kaavi Ahosenniemi (JTo); Juankoski Muuruveden kk. (5 poi-
kuetta, JK), Akonpohja (poikue, JK) ja Muuruveden Västinniemi
(3 poikuetta, JK).

Suopöllö (Asio flammeus). Pesimäaikaiset esiintymispaikat (yht.
17 paikkaa): Riistavesi Lintujärvet (MMö, JTu) ja Suotaival
(JTu); Maaninka Tavinsalmi (JT), Pulkonkoski (JT), Tuovilan-
lahti (JT) ja Kyntinen (JT); Kaavi Karsikkovaara (MU); Juan-
koski (Muuruvesi) Aumaharju (JK), Putsansaari (poikue, JK),
Akonpohja (poikue, JK) ja Västinniemi (poikue, JK); Pielavesi
Venetmäki (JT), Kohonniemi (JT) ja Heinämäki (JT); Kiuruvesi
Hautakylä (TH); Vieremä Nieminen (EB); Rautavaara Tiitilän-
mäki (poikue, JK).

Harmaapäätikka (Picus canus) 20.2. 1 yks. Kaavi, Rasimäki (JTo)
ja 25.2.-2.4. ♂ Kiuruvesi kk. (TH).

Pikkutikka (Dendrocopos minor). 19.4. ♂ Riistavesi, Lintujärvet
(JTu); V ♂ Pielavesi, Arkkuvuori (JT); 2.9. 1 yks. Rauta-
lampi, Saikari (ML).

Pohjantikka (Picoides tridactylus). 31.5. ♀ Pielavesi, Panka
(JT); 24.11. ♂ Kaavi, Luikonlahti (JTo); 26.11. ♀ Kaavi,
Rauvantaipale (JTo).

Kuhankeittäjä (Oriolus oriolus). Seuraavat laulajat: 26.5. 1
Kaavi, Kaatranen (MU); 2.6. 1 Kaavi, Telkkämäki (JTo & MU);
3.6. 1 Suonenjoki, Suihkola (PP); 27.6. 1 Kaavi, Karsikko-
vaara (MU); 17.7. 1 Rautalampi, Säynätsalmi (RP).

Mustavaris (Corvus frugilegus). 15.6. 1 yks. Kaavi, Karsikko-
vaara (MU).

Pähkinähakki (Nucifraga caryocatactes). 23.2. 2 yks. Kaavi kk.
(JTo); 27.2.-3.3. 1-2 yks. Tuusniemi, Laukka-aho (JTo); 12.-
31.8. 1 yks. Kaavi kk. (JTo).

Kuukkeli (Perisoreus infaustus). Havaittu Kaavilla 4.9.-22.11.
seuraavasti: 1 yks. Syrjävaara (JTo), 2 yks. Mäkkönen (JTo),
2-3 yks. Rasimäki (JTo), 1 yks. Peuramäki (MU), 3 yks. Onni-
vaara (JTo), 2-3 yks. Vaikonjoki (JTo), 1 yks. Peuranpesä
(JTo), 1 yks. Rauvantaipale ja 1 yks. Niinivaara (JTo).
Havainnot muualta: 5.6. poikue Pielavesi, Panka (JT) ja 7.7.
poikue Rautavaara Ylä-Keyritty (PH).

Kuusitiainen (Parus ater). Pesimäaikaiset havainnot: 2.6. 1 yks.
Kaavi, Telkkämäki (JTo) ja 23.6. 1 la Kuopio, Puijo (MU).

Lapintiaainen (Parus cinctus). 9.9. 2 yks. Kaavi, Kaatranen (MU).

Räkättirastas (Turdus pilaris). Talvihavainnot: 1.1. 1 yks., 6.1.
3 yks., 3.2. 1 yks. ja 12.2. 1 yks. Kuopio, Linnanpelto
(MP, JTu, MU); 3.-18.2. 1 yks. Kuopio, Niirala (MP & JTu);
1.1. 1 yks. Kaavi, Melttunen (JTo & MU); 6.1. ja 27.1. 1 yks.
Kiuruvesi, Hautakylä (TH); 29.1.-4.2. 1 yks. Maaninka, Kynti-
nen (JT); 8.12. 1 yks. Kuopio, keskusta (MP).

Mustarastas (Turdus merula). Talvihavainto: 11.3. ♀ Kuopio, Nii-
rala (MP & JTu).

Satakieli (Luscinia luscinia). Laulajien määrät 18.5.-17.6. (yht.
15 la ♂♂) kunnittain: Rautalampi 2 (ML, RP), Riistavesi 6
(MMö, MP, JTu), Kaavi 1 (MU) ja Siilinjärvi 6 (MP).

Pensassirkkalintu (Locustella naevia). Laulajien määrät 4.-30.6.
(yht. 3 la ♂♂) kunnittain: Kuopio 2 (EB, EH, MMö) ja Riista-
vesi 1 (MMö & MP).

Viitakerttunen (Acrocephalus dumetorum). Laulajien määrät 28.5.-
30.6. (yht. 14 la ♂♂) kunnittain: Suonenjoki 1 (RR), Kuopio
7 (EB, EH, MMö), Riistavesi 1 (MMö & MP), Siilinjärvi 1 (MP),
Maaninka 2 (JT) ja Kaavi 2 (JTo, MU).

Kultarinta (Hippoboscus icterina). 16.-17.6. 1 la Pielavesi, Panka
(JT); 20.6. 1 la Kuopio, kaup.haut.maa (MMö); 11.-12.7. 1 la
Kaavi, Karsikkovaara (MU).

Mustapääkerttu (*Sylvia atricapilla*). Seuraavat laulajat: 26.5.

1 Kuopio, Antikkala (EB); 31.5. 1 Kaavi, Kaatranen (MU);
2.-21.6. 2-3 Kaavi, Telkkämäki (JTo, MU); 7.6. 1 ja 11.-13.7.
ilm. eri yks. Kaavi, Karsikkovaara (MU); 10.-13.6. 1 Rauta-
lampi, Tervola (ML). Muut havainnot: 4.9. q Kuopio, Liko-
lahti (MMö) ja 15.12. 1 yks. Kuopio, Särkilahti (PH).

Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*). 26.5. 2 la (EB) ja
23.6. 1 la (MU) Kuopio, Puijo; 2.6. 3 la (JTo & MU) ja
21.6. 1 la (eri yks., MU) Kaavi, Telkkämäki; 5.6.-11.7.
3-4 reviiiriä Kaavi, Karsikkovaara (MU); 12.7. 1 la Piela-
vesi, Kyntinen (JT).

Lapinuunilintu (*Phylloscopus borealis*). 16.6. 1 la Piela-
vesi, Panka (JT); 26.6. 1 la ja VII/VIII vielä var. ad yks. Piela-
vesi, Kyntinen (JT).

Pikkusieppo (*Ficedula parva*). 27.5. 6q Maaninka, Korkeakoski
(JT) ja 2.6. 1 la Kaavi, Telkkämäki (JTo & MU).

Tilhi (*Bombycilla garrulus*). 12.6. 2 yks. Vieremä, Susilampi
(EB); 13.6. 2 yks. ja 31.7. 4 yks. Kaavi, Syrjävaara (JTo);
17.6. 1 yks. Kaavi, Karsikkovaara (MU); 25.6. 1 yks. Kaavi,
Kiikkanen (JTo).

Lapinharakka (*Lanius excubitor*). Pesimäaikaiset havainnot: 15.6.
1 yks. Kaavi, Maarianvaara (JTo); 14.7. 1 yks. Vesanto,
Niinivedenpää (ML) ja 3.8. 1 yks. Kaavi, Onnivaara (JTo).
Talvihavainto: 16.1. 1 yks. Suonenjoki, Suihkola (PP).

Kottarainen (*Sturnus vulgaris*). Talvihavainto: 27.1. 1 yks.
Kuopio, keskusta (MP).

Nokkavarpuksen (*Coccothraustes coccothraustes*). Kuopio, Linnan-
pelto: I useita havaintoja, enimmillään 1.1. 21 yks. (EB,
MMö, JTu); II enimmillään 19.2. 8 yks. (MMö, MP, JTu);
tämän jälkeen 9.3. 1 yks. (MMö), 18.3. 7 yks. (MP & JTu),
30.3. 2 yks. (JTu) ja 25.5. 1 yks. (MMö). Muualla Kuopiossa:
18.3. 1 yks. keskusta ja 3 yks. Niirala (MP & JTu), 27.3.
1 yks. Savilahti ja 31.3. 1 yks. Inkilänmäki (EB). Kaavilla:
1.1. 1 + 1 yks. Retunen (JTo & MU), 19.-23.2. 1 yks. Rasi-
mäki (JTo), 25.2. ja 12.3. 1 yks. keskusta (JTo).

Tikli (*Carduelis carduelis*). 3.9. 2 ad + 1 juv Kuopio, Puijon-
rinne (MU).

Hemppo (*Carduelis cannabina*). Pesälyytö Kuopio, Liko-lahti (MMö).

Isokäpylintu (*Loxia pytyopsittacus*). Havaittu seuraavat lajilleen
määrätetyt isokäpylinnut: 28.5. 6 + 1-2 q-puk. + 4-5 juv
Kaavi, Karsikkovaara (MU) ja 21.6. 6q Kaavi, Telkkämäki (JTo).

Kirjosieppikäpylintu (*Loxia leucoptera*). 30.4.-24.7. havaittu
eri puolilla Kaavia lähes päivittäin (MU): tavallisimmin
1-2 yks, 7 kertaa kuitenkin 3-5 yks., näiden lisäksi 7.6.
6q + 3 juv. ja 28.6. 11 yks. Havainnot muualta: 13.5. 6
Kuopio, Puijo (EB).

Peippo (*Fringilla coelebs*). Talvihavainnot: 8.2. 1 yks. Kuopio,
keskusta (L. Pirskanen/MP) ja 8.12. 1 yks. Kuopio, satama
(JTu).

KATSAUS POHJOIS-SAVON TALVILINTUIHIN 1979/80

Seuraavassa on esitetty palautettujen talvilintukaavakkeiden ja -laskentatulosten pohjalta yhteenveto Pohjois-Savon talvilinnuista talvelta 1979/80. Havaintojaan ilmoitti peräti 16 havainnoijaa. Talvilintukaavakkeen palautti 11 lintumiestä. Ilahduttavan paljon kaavakkeita tuli Kuopion ulkopuolella retkeileviltä harrastajilta, joskin havainnointi keskittyi Kuopioon ja sen lähiympäristöön. Lämpimät kiitokset jokaiselle talven viimoissa tähyilleelle ja havaintonsa ilmoittaneelle

Havainnoijat (suluissa pääasialliset retkeilykunnat):

Erkki Björk = EB (Kuopio), Patrick Hublin = PH (Kuopio), Timo Hämäläinen = TH (Kiuruvesi), Hannu Immonen = HI (Kuopio), Jukka Kauppinen = JKa (Suonenjoki), Liisa Kauppinen = LK (Suonenjoki), Jorma Kelo = JKe (Kuopio), Mikko Mönkkönen = MM (Kuopio, Suonenjoki), Raimo Fakarinen = RP (Rautalampi), Matti Pirskanen = MP (Kuopio), Jyrki Pynnönen = JP (Kuopio, Suonenjoki), Kari Saukkonen = KS (Karttula, Leppävirta, Kuopio), Janne Taskinen = JTa (Maaninka, Pielavesi), Juhani Toivanen = JTo (Kaavi), Jorma Tuomainen = JTu (Kuopio), Markku Ukkonen = MU (Kuopio, Kaavi)

Tekstissä kuntien nimet on lyhennetty (alleiviivaus edellä). Huut tekstissä ilmenevät merkinnät ovat yleisesti käytettyjä.

Talven yleispiirteitä

Sää- ja lumioloiltaan kulunut talvi oli kokonaisuudessaan suurin piirtein normaali. Kaikilla puilla oli heikko siemenvuosi, ja se näkyi siemen- ja marjansyöjälintujen (vihervarpunen, urpiainen, käpylinnut, tilhi) vähäisyytenä. Edellisen talven linturunsauden jälkeen oli odotettavissa heikko lintutalvi, eikä "toiveissa" petetty. Hyvän pesimäkauden jälkeen kanalintukannat - varsinkin teerikannat - olivat vahvoja. Myös riekko-havaintojen lievä kasvu kuvastaa hyvää pesintätulosta. Sinitiaisen ja viherpeipon talvehtivat kannat näyttävät olevan koko ajan kasvamassa Pohjois-Savossa.

Talvilintulaskennat

Laskentatulokset lähetettiin neljältä reitiltä. Lisäksi sain käyttööni Kuopion keskikaupungin laskentatulokset. Tulokset on esitetty taulukossa 1 eriteltynä kunnittain ja laskentakerrottain. Tuloksia on tarkasteltu lajikohtaisen katsauksen yhteydessä. Syyslaskennat on suoritettu varsinaisen talvihavainnointikauden ulkopuolella, joten pelkästään niissä tavatut lajit eivät ole mukana lajikohtaisessa katsauksessa.

Talvilintureitit ja laskijat:

Kaavi: Melttunen - kirkonkylä, 12 km, JTo

Kiuruvesi: Hautakylä, 2 km, TH

Kuopio: Likolahti, 8 km, EB & JTu

keskikaupunki, 1.55 km², Kuopion Nuoret Luonnon Ystävät

Maaninka - Pielavesi: Kyntinen - Panka, 13 km, JTa

Reiteistä vain Kaavin ja Kuopion keskustan reitit olivat täsmälleen samat kuin viime talvena, joten tuloksia voidaan verrata viime vuotisiin vain hyvin suurpiirteisesti. Lisäksi vertailtaessa yksilömääriä/10 km eri laskentakertojen välillä on muistettava, että kaikkia reittejä ei ole laskettu kaikkina kolmena laskentakertana.

Lajikohtainen katsaus

Tavallisten talvehtijoiden esiintymistä on luonnehdittu talvilintulaskentojen pohjalta. Kyselykaavakkeen vakituisten lajien (merkitty *):lla osalta on lisäksi laskettu yksilömäärä 10 retkikilometriä kohti (silloin kun havainnoija on ilmoittanut myös arvion retkikilometreistään).

Laulujoutsen. 9.12. Maa/Pie Kyntinen 2 muuttavaa → S (JTa).

Sinisorsa. Suo Kruununsillan sulassa läpi talven n. 30 yks. (laskettu 16♂ 17♀♀)(JKa & LK). 5.3. ko. paikalla 27 yks. (JP). 1.12. Kuo satama 16 yks. (JP), helmi-maaliskuu Pie Panka 1♂ (JTa), 29.2.-13.3. Kaa Syrjävaara 5 yks. ja 15.3. Kaa Retunen 1♂ (JTo).

Tavi. Suo Kruununsilta lentokykyinen ♀ läpi talven (JKa & LK, JP).

Telkkä. Suo Kruununsilta 1♂ läpi talven (vielä 29.3. paikalla)

TALVILINTULASKENNOT. Talvilintulaskentojen tulokset talvella 1979/80. Luvut tar-
koittavat havaittujen yksilöiden määrää (reitittien pituuksien vuoksi
määrät eivät ole eri kuntien kesken vertailukelpoisia). Yhteensä-sarak-
keessa on esitetty yksilömäärä 10 reittikilometriä kohti. (Kuopion kes-
ki-kaupungin tulokset eivät tässä mukana). S = syyslaskenta, V = vuo-
denvaihteen laskenta, U = uusintalaskenta.

	Kaa		Kiu		Kuo, Likol.		Kuo, kesk.		Maa/Pie		S		yhteensä	
	S	V	U	V	V	U	S	V	S	V	S	V	S	V
allit	10	66	21	12	-	-	1	-	2	3	2	3	4.8	23.1
teeri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	0.3
metso	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	1.6	0.3
pyy	-	-	-	-	5	-	499	297	228	-	-	-	0.8	0.9
kesykyvy	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4	-
hiiribilli	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3.6	3.4
varpuspöytä	7	6	1	-	64	41	88	107	9	1	1	2	3.6	25.7
käpytikka	3	-	-	-	19	9	16	10	-	4	5	6	17.6	16.3
varis	43	34	24	3	87	59	212	189	59	11	17	8	36.8	53.7
närhi	13	1	2	2	2	5	13	4	5	4	3	2	1.2	0.9
talitiainen	75	88	59	2	15	-	-	-	-	26	21	12	21.6	14.0
sinitiainen	-	-	-	-	6	-	-	-	-	4	3	2	1.6	1.1
tönnöttiäinen	33	8	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.9	0.6
hömöttiäinen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
punkkipiijä	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
koskikara	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
rakattirastas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4	-
punakylikirastas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4	-
hippiäinen	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	10	-	4.0	0.6
kottarainen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.4	-
varpunen	116	63	63	-	29	495	783	658	12	12	10	15	50.4	29.7
viherpeippo	-	-	-	-	8	12	21	1	-	-	-	-	0.6	2.4
hemppo	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
urpiäinen	4	7	-	-	7	14	13	12	-	-	-	-	1.6	0.3
punatulkku	6	9	11	2	35	89	21	89	-	-	1	2	4.0	30.3
pikkukäpylintu	2	-	-	-	52	-	-	-	-	-	-	-	14.3	19.7
peippo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
keltsasirku	47	6	3	-	13	1	-	-	-	-	36	-	33.2	5.4
yht.	372	291	206	20	312	865	1667	1367	865	73	115	157	194.8	198.9
lajaja yht.	18	11	10	5	15	10	10	9	10	13	13	11	22	21

(Jka & LK, JP). 23.3. 1 ♀-pukuinen Tervon Ayskoskella (EB).

Mustalintu. 22.-29.12. Rau Nokisenkoski 1 ♀-puk. (Jka & RP).

Tukkakoskelo. 22.12.-ainakin 13.2. Rau Nokisenkoski 1 ♀-puk. (Jka & RP).

Kanahaukka. Kuo kaupunkialueelta 3 havaintoa 6.1.-16.3. (EB, JTu). 29.12. Kuo Melalahti 1 yks. (JTu), 3.12. 1 yks. ja 28.2. soidinta esittävä Kaa Maarianvaarassa (JTo).

Varpushaukka. Kuo kaupunkialueelta joulukuulta 4, tammikuulta 7, helmikuulta 6 ja maaliskuulta 5 havaintoa (monet). Neljästi haukka pystytettiin määrittämään ♀-pukaiseksi. Ilmeisesti kaupunkialueella talvehti 2-3 yks. Havainnot muualta: 30.12. Kuo Melalahti 1 yks. (JTu) ja Kaa Kortteinen 1 yks. (JTo), helmikuun alusta lähtien 1 yks. Kiu kk:ssa (TH).

Ampuhaukka. 21.11.-19.2. yht. 11 havaintoa yksinäisestä linnusta eripuolilta Kuo kaupunkialuetta (monet). Kerran pystytetty määrittämään +1 kv ♂:ksi. Ilmeisesti kaupunkialueella talvehti 1-2 yks.

Riekkö. Kaavilta havainnot yht. 15-17 yks:stä 13.12.-15.3. väliseltä ajalta, suurin parvi 5 yks. (JTo). 10.3. Lep 1 yks. (KS).

Teeri. Teerikannat olivat kaikkialla vahvoja. Talvilintulaskennoissa tavattiin keskimäärin n. 15 yks./10 km. Kaavilla joulukuussa n. 27 yks./10 km ja vastaavasti tammikuussa n. 12, helmikuussa n. 12 ja maaliskuussa n. 8 yks./10 km; suurimmat parvet 40-50 yks. (JTo). Vastaavat luvut Kiuruvedellä n. 15, n. 20, n. 25 ja n. 40 yks./10 rettikilometriä; suurimmat parvet n. 30 yks. (TH). Maaningalla ja Pielavedellä n. 40, n. 25, n. 16 ja n. 10 yks./10 km; suurimmat parvet n. 100 yks.(!)(JTa). Kuo Haminalahdessa suurimmat parvet 40-50 yks. (HI) ja Rautalammilla n. 25 yks. (RP). Viime talvena tavattiin samoilla alueilla n. 10-35 yks./10 km, ja suurimmissa parvissa nähtiin 50-60 yks.

Metso. Talvilintulaskennoissa tavattiin vain yksi metso Maaningalla. Kaavilla keskimäärin n. 1 yks./10 km (jouluu-maaliskuu) (JTo). Kuo kaupunkialueen lähiympäristöissä retkeilleiden kiel-
kareihin ei metsoja sattunut.

Fyy. Talvilintulaskentojen perusteella pyykannat olivat suurin piirtein viimetalvisen suuruiset. Kaavilla keskimäärin n. 1

yks./10 km (joulu-maaliskuu); suurimmassa parvessa räpisteli 5 yks. (JTo). Kiuruvedellä keskimäärin n. 2 yks./10 km ja suurimmassa parvessa 5 yks. (TH).

Pasaani. 1.1. Kaa Karsikkovaara 1♀ (MU), 25.-26.2. Kaa kk 1♂ (JTo).

Harmaalokki. 4.12. Kuo Siikaniemi 1 yks. (MP), 7.12. Kuo satama 1 yks. (JTU).

Naurulokki. 6.12. Kuo satamassa 2 yks. (JP).

Iso-Larus. 2.3. 1 juv-pukuinen Kuo keskustan yli → S (MP).

Kesykyhky. Kuo keskikaupungin laskennassa 1.5-2 kertaa enemmän kuin viime talvena.

Pöllöt. Viime syksyn varpuspöllövaelluksen rippeinä tavattiin varpuspöllöjä seuraavasti: joulukuun alku - 29.12. Kaa kk 1 yks. (JTo, MU), joulukuun puoliväli 1 yks. Kaa Karsikkovaarassa (maallikkohav./MU), 23.12.-2.2. Kuo Haminalahti 1 yks. (HI), tammikuun alku 1 yks. Suo Närevaarassa (LK), 10.2. Kiu Hautakylä 1 yks. (TH), 11.2. Kaa Maarianvaara 1 yks. (JTo). Helmipölleröstä tehtiin vain kaksi talvihavaintoa: 29.2. Kuo Haminalahdessa 1 puputtava (HI) ja 11.3. Kaa Syrjävaarassa 1 yks. (JTo). 11.2. tavattiin Kaa Maarianvaarassa ainoa ilmoitettu viirupöllö (JTo). 5.2. katseltiin lapinpöllön liihottelua Kaa Maarianvaarassa (JTo).

Tikat. Talvilintulaskennoissa tavattiin käpytikkoja (*) viimetälvistä vähemmän. Kaavilla tavattiin tehokkaan retkeilyn myötä n. 0.3 yks./10 km (joulu-maaliskuu)(JTo), ja Maaningalla/Pielavedellä havaittiin kovasta retkeilystä huolimatta koko talven aikana vain 12 yks. (JTa). Muualla talvilintukaavakkeista laskettuna n. 0.5-2 yks./10 km. Pohjantikkoja ei talvihavainnointikaudella tavattu. Palokärjestä tehtiin 8 havaintoa; kahdesti tavattiin kärki nakuttelemassa Kuo kaupunkialueen puistoissa. Harmaapäätikkoja nähtiin kahdessa paikassa: 15.12.-7.1. Kuo Haminalahti 1♀ (HI) ja 2.-5.2. Kiu 1♀ (TH).

Varislinnut. Variksia, harakoita ja närhiä tavattiin talvilintulaskennoissa viime talven tapaan. Korpeista (*) tehtiin yksittäisiä havaintoja eripuolilta maakuntaa. Syksyiseen kuukelivaelteluun (mm. Kaavilla syys-marraskuussa yht. 17 hav.) liit-

Lapinharakka. 4.3. Kaa Rasimäki 1 yks. (Arto Toivanen & JTo).

Viherpeippo. Viime talven tapaan havaintoja tehtiin Kuo kaupunkialueelta runsaasti. Tosin Kuo keskikaupungin laskennoissa tavattiin viherpeippoja huomattavasti vähemmän kuin viime talvena. Havaintoja ilmoitettiin Kuo kaupunkialueelta yht. n. 200 yksilöstä (ei eri yks.). Suurimmat määrät tavattiin Niiralassa, mm. 3.1. yht. 34 yks. ja 16.2. yht. n. 50 yks. (MP & JTU). Havainnot muualta: 8.-9.12. Kaa kk 1♂ (JTo).

Varpunen. Talvilintulaskennoissa normaalisti.

Vihervarpunen*. Tosi köyhä esiintyminen; kyselykaavakkeilta ei löytynyt ainuttakaan havaintoa.

Hemppo. 1.1. Kuo Saarijärvellä 1 yks. (EB & JTU).

Urpiainen*. Selvästi viimetälvistä niukempi esiintyminen. Talvilintulaskennoissa vuodenvaihteessa 4 yks./10 km ja uusintalaskennassa n. 30 yks./10 km. Talvilintukaavakkeiden perusteella seuraavasti:

	km	yks.	yks./10km	
joulukuu	n. 210	n. 270	n. 13	Kaa, Kar, Kiu, Kuo, Maa, Pie
tammikuu	n. 310	n. 185	n. 6	Kaa, Kar, Kiu, Kuo, Maa, Pie
helmikuu	n. 580	14	n. 0.2	Kaa, Kiu, Kuo, Maa, Pie, Suo
maaliskuu	n. 600	n. 130	n. 2	Kaa, Kiu, Kuo, Lep, Maa, Pie, Suo

Suurimmat parvet: n. 100 ja n. 150 yks.

Punatulokku. Talvilintulaskentojen perusteella vähälukuisempi kuin edellisenä talvena.

Taviokuurna. Laji oli kuluneena talvena seurantalajina. Ensimmäinen kuurna nähtiin 8.11. Kaavilla ja seuraava 15.11. samoin Kaavilla. Nämä olivatkin ainoat ilmoitetut syksyn kuurnahavainnot. Talvikaudelta seuraavat havainnot: 9.12. Pie Kyntinen 2m, 2.1. Maa Saarinen 1 yks., 17.1. Maa Kyntinen yht. 11 yks., 7.2. Maa Kyntinen 5 yks. ja 27.2. Pie Venetmäki 1m (JTa).

Pikkukäpylintu + Loxia sp.*. Lähes täysin kadoksissa. Ainoat havainnot: 3.12. Kaa 1 yks. (JTo), 30.12. Kaa 1 yks. (JTa), 21.1. Kuo 1 yks. (JTU) ja 15.3. Kaa 1 yks. (JTo).

Peippo. 8.12. Kuo Linnanlahti 1 yks. (JTU), 9.3. Kuo keskikaup. laskenta 1♂ (KNLY), 16.3. Kuo keskusta 1♂ (MP & JTU).

Keltasirkku. Talvilintulaskennoissa normaalisti.

tyen nähtiin 17.12. Kaa Niinivaarassa 3-4 yks. (JTo).

Tietäiset. Talitlaisia tavattiin talvilintulaskennoissa enemmän kuin edellisellä talvena. Hämö- ja töyhtölaisia havaittiin suunnilleen normaalisti, joskin on muistettava laskentareittien vähäisyys ja siitä johtuva tulosten tulkintaan liittyvä epävarmuustekijä. Kuusitlaisia (*) saatiin kiikareihin niukasti:

22.12. ja 15.3. 1 yks. Kää (MM), 9. ja 13.12. 1 yks. Kaa (JTo) ja 6.1. 1 yks. Kuo (EB). Sen sijaan sinitlaiskannat ovat jatkuvassa kasvussa; Kuo kaupunkialueella tehtiin havaintoja yht. 64 yksilöstä (viime talvena runsaat 30 yks.), joista eri yksilöitä ainakin n. 35 (jos oletetaan, että sinitintit ovat läpi talven melko paikallisia, kuten havainnot osoittavat). Eniten oinitlaisia tavattiin Niiralassa (parhaimmillaan 7 eri yks.) ja Vähinlänniemen ympäristössä (6 eri yks.). Kuo kaupunkialueen ulkopuolelta havaintoja vähän: Kuo Julkulassa 1 yks. läpi talven (JKe), 3.3. Kiu 1 yks. (TH).

Puucipiijä ja hippiläinen. Ei selviä muutoksia viime talveen verrattuna.

Koskikara. Kaavi: Kärenkoeki 2 yks., Säynevirta 1 yks., Sivinvirta 1 yks., Melttumen-Kuivalainen 2 yks. (26.12. 3 yks.) ja Rauvanjoki 1 yks. (JTa & JTo & MU); Kiuruvesi: 19.1.- Rapakkojoki 1 yks. (TH); Rautalampi: Nokisenkoeki 1 yks. ja Tyyrinvirta 1 yks. (RP); 23.3. Tervon Äysköskella 2-3 yks. (EB).

Räkkätirastas. 8.12. Kuo keskusta 1 yks. (MP), 10.12. Kuo Haminalahti 1 yks. (HI), 3.1. Kuo keskusta 1 yks. (MP & JTu), 13.1. Kuo keskusta 1 yks. (MP), 22.1. Kuo Männistö 1 jalkavaivainen (MP & JTu).

Mustapääkerttu. 15.12. Kuo Särkilahdessa 1 yks. lintulaudalla, jossa oli paikallisten asukkaiden mukaan vierailnut jo parin viikon ajan (PH).

Tilhi. Laji oli kuluneena talvena erityisenä seurantalajina, josta pyydettiin ilmoittamaan kaikki syyehavainnotkin. Kun marjoja oli vähän, puuttuivat tihetkin. Kaavilla 26.9.-15.11. havaintoja yht. 122 yksilöstä (Jfo), Kiuruvedellä 4.-5.10. 100 yks. (TH). Talvikaudelta havaintoja hyvin niukasti: 4.12. Kuo keskusta 1 yks. (MP), joulukuun puoliväli Kuo keskusta n. 15 yks. (JKe), 4.1. Kuo keskusta 6 yks. (MP), 8.1. Kuo Männistö 3 yks. (JTu) ja 1.-5.3. Tuusniemen Mustinlahti 2 yks. (JTa).

KESÄN 1980 YHTEISTUTKIMUKSET

Tämän kesän yhteistutkimukset ovat pääpiirteissään samat kuin kesällä 1979: tuulihaukka-, linjalaskenta- ja kaakkuritutkimus sekä luonnontilaisten alueiden linnuston inventoinnit jatkuvat. Uusina valtakunnallisina tutkimuksina tulevat mukaan soiden lokkilintujen ja idänuunilinnun esiintymistä koskevat selvitykset. Tutkimussuunnitelmat ja -ohjeet on esitelty jäljempänä.

Seuraavassa muutamia kaikille tutkimuksille yhteisiä ohjeita, jotka tulee ottaa huomioon:

- Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistykseltä on saatavissa lainaan Pohjois-Savon peruskartat. Linausohjeita saat tutkimusten vetä-jiltä ja karttoja saat Erkki Björkiltä
- ennakoilmoittautuminen tutkimusten vetäjille on parista syytä välttämätöntä:

1. Tutkimusvastaavilta saat tarkempia ohjeita ja tietoja tarkastamattomista sekä tarkastamisen arvoisista kohteista.
2. Päällekkäisen työn välttämiseksi ja useampien tutkimusten yhdistämiseksi on tarpeen tietää, missä itse kukin liikuskelee.
3. Hallituksen päätöksen mukaisesti maksetaan korvausta tutkimuksiin osallistuville. Korvauksen saaminen kuitenkin edellyttää ennakoilmoittautumista ko. tutkimuksen vastaavalle (korvausta ei makseta tuulihaukka- eikä idänuunilintututkimuksesta). Korvauksia maksetaan seuraavasti:
 - matkakorvausta kulkuneuvosta riippumatta 22 p/km
 - muonarahaa 25 mk/vrk (edellyttää kuitenkin vähintään 10 tunnin työskentelyä).Neuvottele korvauksen anomisesta tutkimusvastaavan kanssa.

Pysyvät linjalaskentareitit

Kesällä 1979 käynnistyi samoilla reiteillä vuosittain toistettaviin linjalaskentoihin perustuva valtakunnallinen linnustomuu-
tosten seurantatutkimus. Pohjois-Savoon perustettiin neljä pysy-
vää laskentareittiä. Mikäli kokeneita laskijoita ilmaantuu voidaan reittien lukumäärää hieman lisätä. Tutkimuksen yhteyshenkilönä toimii Jorma Tuomainen.

KAAKKURI-INVENTOINTI KESÄLLÄ 1980

Pohjois-Savossa käynnistettiin tehostettu kaakkuri-inventointi viime kesänä. Inventoinnin tavoitteena on selvittää muutaman vuoden aikana maakunnan kaakkuritilanne, jonka jälkeen jatketaan vakituista seurantaa. Tulevana pesimä kautena tarkastetaan tiedossa olevat pesimäaikaiset oleskelupaikat sekä etsitään mahdollisia uusia esiintymispaikkoja.

Kaakkurin seurantaan on liitetty myös metsähanhen, joutsenen ja kurjen seuranta. Tarkastuskäyntien yhteydessä voidaan lisäksi selvittää kvantitatiivisesti tai ainakin kvalitatiivisesti tarkastettavan järven tai suon koko linnusto. Tarkastuskäynnit suoritetaan pesimäkauden aikana pääasiassa toukokuun lopussa tai kesäkuun alkupuolella, mutta voidaan suorittaa myös myöhemmin esim. heinäkuussa poikuelaskenta-aikaan.

Sekä uudet että vanhat tiedot ko. lajien esiintymisestä ja pesimisestä Pohjois-Savossa ovat aina tervetulleita. Etsikäämme aktiivisesti lisätietoa haastatteluin ja maastokäynnein. Inventoinnin kannalta ovat seuraavat seikat olennaisia:

- tarkastuskohteen nimi ja sijainti (kunta, kylä, yhtenäiskoordinaatit)
- tarkastuskohteen biotooppikuvaus (järvi/suo, pääkasvillisuus ja mahdollisesti kasvillisuustyyppi)
- tarkastuskohteen luonnontilaisuus ja mahdolliset muutokset
- seurantalajien havainnot yksityiskohtaisesti: laji, pesimisvarmuus esim. Atlas-käytännön mukaan, mahdollinen pesäpaikka, käytäytyminen (esim. hautova, häätälevä, ruokaileva, lepäilevä, alueella kiertävä).

Tämä inventointityö on kaikille lintuharrastajille sopivaa puuhaa. Inventointitietojen myötä voimme edistää kyseisten lajien ja niiden biotooppien suojelua. Kaikki karttoja tutkimaan ja retkisuunnitelmia punomaan!

IDÄNUUNILINTUTUTKIMUS

Uutena harrastajatutkimuksena käynnistyy idänuunilintututkimus, joka on tullut täksi vuodeksi viime vuotisen valtakunnallisen kaakkuriselvityksen (P-Savossa kaakkuri-inventointia jatketaan) tilalle. Idänuunilintututkimuksen tavoitteena on koota menneiden vuosien havainnot yhteen sekä kartoittaa esiintymistä kesällä 1980. Samalla selvitetään lajin ympäristövalintaa.

Esiintymistiedoissa ilmoita seuraavat seikat: päivääärä, vuosi, kunta, tarkempi paikka, yhtenäis- tai maantieteelliset koordinaatit. Jos olet lähettänyt kaikki aikaisempien vuosien esiintymishavainnot P-Savon Lintumiesten faunistisiin katsauksiin, et tarvitse ilmoittaa niitä uudestaan. Ilmoita havainnon yhteydessä, onko kyseessä satunnaishavainto. Mikäli havainnot on tehty järjestelmällisen retkeilyn yhteydessä tai varta vasten tehdyissä idänuunilintulaskennoissa, ilmoitetaan myös kuinka suurta aluetta (mielellään karttapiiirros mukaan) havainnot edustavat. Kaikki esiintymistiedot ovat arvokkaita. Tiedot pesinnästä ja pesistä ovat erityisen arvokkaita!

Idänuunilintua pidetään yleensä sangen vaativana pesimäympäristönsä suhteen: se esiintyy normaalisti seudun komeimmissa, rehevähajaisissa korkeissa kuusikoissa, joissa se valitsee laulu- paikkansa muutaman aarin suuruisen aukkopaikan reunakuusen latvasta. Erityisen haluttuja näyttävät olevan rehevät rinnekuusikot. Kaikilta kesän 1980 esiintymispaikoilta tulisi tehdä ympäristökuvaukset. Kuvauksia voidaan tehdä myös vanhemmilla paikoilla, milloin paikka muistetaan tarkasti eikä paikan kasvillisuudessa ole tapahtunut muutoksia. Ympäristökuvaukseen voidaan liittää sanallinen selvitys, mutta ainakin seuraavat seikat tulee esittää luvuin: puuston korkeus (metreinä), puulajisuhteet ylempässä (yli 15 metrin korkuisessa) latvuserroksessa (10 %:n tarkkuudella männyn, kuusen, koivun ja muiden lehtipuiden osuudet; latvuspeittävyys arviointi 10 %:n tarkkuudella on myös suotavaa; latvuspeittävyys = latvusten ajatellun projektion peittävyys maan pinnalla), puulajisuhteet alemmassa latvuserroksessa (n. 10 metrin korkeudella samalla tavalla kuin edellä), puulajisuhteet pensakerroksessa (1-5 metrin korkuinen, n. 2 metrin korkeudelta), etiäisyys lähimmän avoimen alueen reunasta (metreinä, minkälainen avoin alue (pelto, hakkuu, tielinja tms.)). Näi-

den lisäksi ilmoitetaan metsätyyppi. Lisäksi voidaan ilmoittaa, mitä muita lintulajeja havaittiin 50 ja 100 metrin etäisyydellä idänuunilinnun laulupaikasta, erityisesti tulisi ilmoittaa muiden uunilintujen havainnot.

P-Savossa ensisijaisia kohteita, joissa harrastajien toivotaan tekevän idänuunilintutakseerauksia, ovat mm. Puijon - Taivaanpankon alue Kuopiossa, Kinahmin - Tahkomäen alue Nilsissä ja Korkeakosken alue Maaningalla. Kaikkialla P-Savossa liikkuessasi kirjaa idänuunilinnut tarkasti havaintovihkoosi ja lähetä

havaintosi allekirjoittaneelle!

Idänuunilintuvastaava: Markku Ukkonen

Lisäinformaatiota idänuunilinnasta kevään Lintumies-lehdessä.

TUULIHAUKKASEURANTA 1980

Tuulihaukkaseuranta jatkuu kolmella viime keväänä perustetulla

20x20 km²:n laajuisella koeruudulla (suluisessa ruudun

lounaiskulman yhtenäiskoordinaatit):

Iisalmi, keskustan ympäristö (704:50)

Kuopio, Riistaveden ympäristö (697:55)

Varkaus, keskustan ympäristö (690:54)

Ruudut ovat luonteeltaan pysyviä. Tavoitteena on vuosittain selvittää mahdollisimman tarkasti kuinka monta tuulihaukkaa kullakin ruudulla asustaa.

Havainnointi tapahtuu retkeilemällä koeruudulla innokkaasti ennen haudonnan alkua (= huhti-toukokuun vaihteesta lähtien), poikasten kuoriuduttua (= n. kesäkuun puolivälissä) ja kun poikaset ovat lähtövalmiina tai jo pesän lähiympäristössä (kesäkuun loppu, heinäkuu). Havainnointi onnistuu parhaiten liikkumalla esim. polkupyörällä koeruutujen teitä pitkin ja tarkkailemalla peltoaukeita ja muita avobiotooppeja, joilla tuulihaukalla on tapana käyttää saalistamassa. Tuulihaukkojen havainnointi onnistuu myös kiikarimalla joltakin korkealta, avoimelta paikalta lähiympäristössä. Tuulihaukkoja haettaessa voidaan pitää silmällä myös muita päiväpetoja.

Muista, että tuulihaukkojen tutkailu P-Savossa ei rajoitu pelkästään em. koeruuduille; P-Savon lintumiehet on ottanut tuulihaukan

erityiseksi seurantalajiksi, josta ilmoitetaan kaikki maakunnasamme tehdyt havainnot faunist sen katsauksen (Jukka Kauppinen).

Erityistä tuulihaukkakaavaketta ei tänä vuonna jueta. Tutkimusruuduilta tapaamistasi tuulihaukoista ja takseerauksistasi ilmoita seuraavat seikat (ilmoita samalla havaintosi myös muista päiväpetolinnuista vastaavalla tavalla): yksilömerkki, sukupuoli + ikä, päivämäärä (jos tapaat saman/samat linnun/linnut useampana päivänä, ilmoita ensimm. ja viimeisen havainnon päivämäärät ja niiden päivien lukumäärän, jolloin olet haukan havainnut), kunta, kylä (+ tarkempi paikka), yhtenäis- tai maantieteelliset koordinaatit (mahdollisimman tarkasti), käyttäytyminen (ohilentävä, varotteleva, lekutteleva, pysyvä reviiiri, pesäpaikka jne.), tapaamisympäristö (esim. rantapellon yllä, tienvarsisuo, pellonlaitametsikkö), arvio ruudulla kuluttamastasi ajasta (tunteina/päivinä), missä päin ruutua olet liikkunut (esim. karttapiiirros) ja kuinka tehokasta havainnointi on ollut (esim. kesämökillä oleskelua, hajahavainnointia muun retkeilyn/työn ohessa, erityinen tuulihaukkatakseeraus). Pesähavainnoissa selosta tilanne pesällä ja esitä lyhyt kuvaus pesäympäristöstä (pesäpuu, pesän sijaintikorkeus, metsätyyppi, lähin avobiotooppi ja etäisyys sinne jne.). Erityisen mielenkiintoisia ovat havainnot tuulihaukan puuttumisesta (tällöin ilmoita ehdottomasti havainnointiaktiivisuutesi, ks. ed.)!

Jos olet erityisen kiinnostunut tuulihaukkojen etsiskelystä koeruuduilla, ilmoita halukkuutesi pikaisesti allekirjoittaneelle (ajankäyttösuunnitelmasi ja alue koeruudulta, joka sinun on mahdollisuus takseerata tarkasti). Samalla saat lisäohjeita.

Tuulihaukkaretkeilyn ohessa voit tarkkailla mm. idänuunilintua ja muita päiväpetoja.

Tuulihaukkavastaava: Markku Ukkonen

Soiden lokkilinnut

Pohjois-Savossa jatkuvat edelleen suolinnustoinventoinnit ja kaakkuritutkimus. Nyt käynnistettävä valtakunnallinen soiden lokkitutkimus niveltyy saumattomasti edellisiiin eikä vaadi suurta vaivaa.

Tarkoituksena on kesän 1980 aikana selvittää koko maan soiden lokkilinnuston nykytila. Pohjois-Savon osalta tehtävä tulee olemaan kohtalaisen helppo: suot ovat kuivahkoja, eikä lokkilinnut juurikaan tavata pesivänä.

Kaikille suolinnustoinventointiin osallistuville postitetaan myös erilliset lokkitutkimuskaavakkeet. Soita ei kannattane lähteä kiertämään yksinomaan lokkien tähden. Vaikka et varsinaisesti ottaisikaan osaa suotutkimuksiin, on tärkeää, että ilmoitat tutkimusvastaavalle pikaisesti lokkien ja tiirojen pesimäsoista. Tutkimuksen paikallisena organisaattorina toimii Jorma Tuomainen (os. edellä).

Oligotrofisten järvien linnustotutkimus

Oligotrofisten järvien linnustotutkimuksen tavoitteena on selvittää karujen järviyyppeimme pesivän linnuston lajistoa ja lukumäärää. Tutkimus suoritetaan rantoja kiertäen soutuveneellä. Yhteisen tutkimusyksikköön (venekunta) tulee mielellään kuulua kaksi henkilöä toisen suorittaessa tarkkailu- ja muistiinpanotehtävät toisen soutaessa ja hallitessa venettä.

Suurten järvialueiden takseeraukset voidaan suorittaa eri vuosien aikana sopivat osa-alueet kerrallaan tai tyytyä takseeraamaan koeläluontoisesti ainoastaan joitakin järvien osia. Lajikohtaisissa laskentakriteereissä ja -ajoissa noudatetaan aiemmin esittämiämme periaatteita (ks. esim. Jäsenlehti 1/1980, Lintumies 1/1980). Laskennat suoritetaan pian jäiden lähdettyä. On tärkeää, että menetelmät ovat yhdenmukaiset eri takseeraajien, eri järvien ja eri vuosien välillä.

Tästä tutkimuksesta kiinnostuneiden henkilöiden on syytä ottaa pikaisesti yhteyttä Jukka Kauppiseen (os. Närevaara, 77600 Suonenjoki, puh. 979-11859) kertoen mahdollisuuksistaan ja suunnitelmistaan ja saadaakseen lisäohjeita laskentatyötä varten.

Suolinnuston inventoinnit

Maamme suolinnuston koostumuksesta on julkaistu useita selvityksiä. Pohjois-Savon soiden linnusto tunnetaan kuitenkin varsin heikosti: julkaistuja tietoja on vain muutamilta soilta. Tällä hetkellä yhdistyksellä on käytettävissä laskentatuloksia noin 20 suolta. Tutkimattomia suoluoteita on edelleen maakuntamme pohjoisosissa (Vieremä, Sonkajärvi ja Rautavaara).

Soiden linnusto tutkitaan koealamenetelmällä. Menetelmässä valittu tutkimueruutu kuljetaan kertaalleen lävitse siten, ettei mikään suon kolikka jää tarkatamatta. Pohjois-Savon suot ovat melko pienialaisia ja tutkimusruuduksi voidaankin yleensä ottaa koko neva-alue (avo-osa). Laskijoille toimitetaan yksityiskohtaiset ohjeet ennen maastotyökauden alkua. Tutkimusvastaavana toimii Jorma Tuomainen.

METSÄALUEIDEN LINNUSTOINVENTOINNIT

Osana laajojen luonnontilaisten alueiden linnustokartoitusta käynnistettään Pohjois-Savon Lintumiesten toiminta-alueella v.1979 arvokkaiden metsäalueiden linnustokartoi tukset. Tämän tutkimusohjelman ensimmäisenä kohteena selvitettiin kansallis-puistoksi ehdotetun Kaavin Telkkämäen pesimälinnusto. Arvokkaiden luontokohteiden linnustoinventointeja tullaan jatkamaan tulevana kesänä, koska tarkoitus oli alun alkaen vähitellen koota linnuston perusselvitykset maakuntamme edustavilta ja uhanalaisilta metsäluonnon kohteilta. Linnustokartoituksen pääpaino tulee edelleen olemaan pesivän linnuston takseerauksessa, ja mahdollisuuksien mukaan koetaan samalla sellaista linnustotietoutta jota voidaan hyödyntää yhdistyksen muissa tutkimuksissa. Tutkimuskohteiden tarkempi yksilöinti tässä vaiheessa ei liene välttämätöntä, koska henkilöresurssit ja retkeilyn suuntautuminen ratkaisevat viimeksi sen, mitkä kohteet asetetaan etusijalle. Metsäalueiden linnustotutkimuksen vastaavana toivon kuitenkin mahdollisimman pikaista yhteydenottoa niiltä linjalaskennan perusteet hallitsevilta lintumiehiltä, jotka aikovat tutkimukseen osallistua. Näin siksi, että järjestelyt vievät oman aikansa ja takseerausten ihanteajankohta on pinn käsillä. Vastauksena: Juhani Toivanen

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET TOIMII

KUULUMISIA LINTUHARRASTUSPÄIVILTÄ

Pohjois-Savon Lintumiehet järjesti maakunnan lintuharrastajille harrastuspäivät 26.-27.4. Maaningan Haatalassa. Vaikka lauantai-päivä oli säänsä puolesta eräs kevään parhaimmista muuttopäivistä, kertyi eripuolilta maakuntaa liki 40 lintuharrastajaa vanhan pappilan suojiin kuulemaan esitelmiä Lintumiesten toiminnasta ja Pohjois-Savossa tehdyistä ja tehtävistä lintututkimuksista. Tarkemmat raportit kuultiin viime talvena käynnistyneestä koskikaratutkimuksesta ja päättyneestä atlaskartoituksesta. Kuvien avulla perehdyttiin petolintujen lajin- ja iänmäärittäsongelmiin ja lopuksi katseltiin korkeatasoisia lintudioja ja pureuduttiin lintukuvauskohteiden valintaseikkoihin. Pinttyneen lintumiehen kärsivällisyydellä kesti esitelmät loppuun saakka, vaikka vilu yrittikin tunkeutua puseroon uunilämmityksen "pettäessä" aluksi. Saunassa sen sijaan oli lämpöä riittämiin.

Sunnuntaiaamuna manattiin säättieteilijät vähemmän miellyttävään paikkaan; tuuli hujotti miltei pohjoisesta ja talvas murjotti täyspilvessä eikä povatuista helteistä ollut tietoaakaan. Villapaita oli päivän mittaan kova sana. Kaikesta huolimatta saatiin kiikareihin muutakin kuin retkeläisten punaisia nenänpäitä.

Osa porukasta retkeili Lapinjärvellä ja osa talsi tähyämässä myös Pieni-Ruokovettä. Mustavirralla tavattiin kaksi uiveloparia ja kevään ensimmäiset silkkiuikut muiden vesilintujen lisäksi. Pieni-Ruokoveden jäänreunalla kökötti liki kaksisataapäinen vesilintutokka. Pieni-Lapinjärvellä ihailtiin aamulla viittä laulujoutsenta ja järvelle oleskelemaan jääneitä kahta kyhmyjoutsenta. Samalla järvellä kuultiin varhainen luhtahuitti. Lapinjärvellä uiskenteli edustava vesilintuvalikoima ja ympäröivillä pelloilla kierteli lähes nelikymmenpäinen metsähänhilauma. Ahkeran kiikaroinnin tuloksena nähtiin säästä huolimatta yli kaksikymmentä muuttavaa petoa - lähinnä piekanoita - ja Lapinjärven yllä liihotteli kaksi Asio-pöllöä. Päivän aikana kirjattiin havaintovihkoihin yli kuudenkymmenen lajin nimet.

Markku Ukkonen

POHJANSIRKKUTIEDUSTELU

Tutkin pohjansirkun (*Emberiza rustica*) pesimäbiologiaa ja habitaatin valintaa Pohjois-Savossa. Kaksi pesimäkautta on takanapäin ja loppurynnistys - kolmas ja viimeinen (?) tutkimuskesä - on käynnistymässä. Pohjansirkku on nyt myös valtakunnallisen mielenkiinnon kohteena; laji on valittu erääksi vuoden 1980 rengastusprojektilajeista. Pyydän kaikkia pohjoissavolaisia ja P-Savossa retkeileviä ornitologeja lähettämään allekirjoittaneelle seuraavat lajia koskevat havainnot:

1. Pesähavainnot + pesiin liittyvät havainnot (munamäärä, poikasten määrä, muninta- ja haudontapäivät, kumpi hautoi, kuoriutumis- ja pesästälähtöpäivä(t), pesän sijainti, poikasista otetut mitat jne.).
2. Habitaattihavainnot. Kuvaa lyhyesti tapaamispaikan kasvillisuus (metsä-/suotyyppi, puulajit ja niiden osuudet 10-20%:n tarkkuudella, habitaatin aukkoisuus = puuston latvuserroksen peittävyys (0-100%), puuston korkeus, pensaskerros (1-5, jossa 1 = pensaita vain siellä täällä tai puuttuu ... 3 = tiheydeltään "normaali" pensaskerros ... 5 = hyvin tiheä pensaskerros, "ryteikkö") + sen luonnehtijalajit, kenttäkerroksen peittävyys (0-100%) + luonnehtijalajit, habitaatin luonnontilaisuus (ojitettu, hakkuuaukko jne.), etäisyys aukkopaikkaan (esim. järven rantaan, suon avoimelle keskustalle, maantielle)). Ilmoita paikan mahdolliset erikoispiirteet. Ilmoita samalla millaisesta havainnosta kyse (laul. o, varotteleva o, lentopoikue jne.). Erityisesti pesäpaikkojen ympäristökuvaukset ovat tärkeitä.
3. Runsaushavainnot. Kvantitatiivisten laskentojen (esim. linjalaskennat, LYL:n tutkimusten yhteydessä suoritettut laskennat) tulokset lajin osalta. Ilmoita kunta + kylä, laskenta-aika, pämäärä (apusaralla ja pääsaralla erikseen), linjan pituus/laskenta-alueen ala.

Olen laatinut lajin pesäetsintätekniikkaa käsittelevän monisteen ja habitaattikuvauslomakkeen, joita kaikki pohjansirkun pesien etsinnästä kiinnostuneet ja ympäristökuvauksia tekevät voivat allekirjoittaneelta pyytää.

Epätäydellisetkin havainnot (esim. habitaattikuvausten osalta) ovat ehdottomasti lähettämisen arvoisia! Pidäpö pohjansirkukin

mielessäsi LYL:n tutkimuksia tehdessäsi ja maastossa liikkuessasi!

Markku Ukkonen

PESÄKORTTEJA

Jokainen lintumies löytää kesällä maastossa käyskennellessään lintujen pesiä. Usein pesälöydöt jäävät vain merkinnöiksi havaintovihkon sivuille ilman sen kummempia "jatkokäsittelyjä". Älä anna yksittäistenkään pesähavaintojen homehtua havaintovihkoosi vaan lähetä havaintosi eteenpäin - yksittäisistä pesähavainnoista kertyy aikojen saatossa kasa pesähavaintoja. Nämä kasat ovat eri lajien pesimäbiologisia piirteitä selvitellessä ensiarvoisen tärkeitä. Niinpä Suomen Tiedeseura on tehnyt pesähavaintojen ilmoittamista varten erityisiä pesäkortteja. Korttitilaukset lähetetään osoitteella: prof. Lars von Hartman, Yliopiston eläintieteellinen laitos, P. Rautatiekatu 13, 00100 Helsinki 10. Kaikki pesäkortteja täyttämään!

NIMIKILPAILUN SATOA

Lehden ensimmäisessä numerossa pyydettiin jäsenistöltä nimehdotuksia Pohjois-Savon Lintumiesten jäsenlehdelle. Määräaikaan mennessä saapui yhdistyksen postilokeroon hieman yli sata nimehdotusta. Ankan karsinnan jälkeen jäi jäljelle kahdeksan ehdotusta, joista hallitus äänesti lehden nimeksi SIIVEKAS.

Poimintoja (loppukilpailuun päässeet alleviivattu):
Sateinlii, Reviiri, Siäski, Kalakukko, Kokkeli, Cuculus, Käsisulka, Rieska, Hyitti, Havina, Kaski, Jäämä, Pestisidi, Alula, Resipientti, Anjovis, Siivekäs, Kutupaikka, Nokikana, Rosolli, Pohjois-Savon Linnut, Ampuhaukka, Asikainen, Gavia, Kolhoosi, Buteo, Cinclus, Kolhoosi, Aves-pioneerit ...

Suomen lintuyhdistykset ja niiden julkaisut

Yhdistyksen nimi ja osoite	julkaisu
1 <u>APLA</u> , Helsingintie 19 D, 03600 Karkkila	
2 Aves-kilta, c/o T. Kylänlahti, 35270 Luopioinen	Aves
3 Etelä-Karjalan Lintutieteellinen yhd. ry. P. Koskimies, Susitaival 6, 53300 Lappeenranta 30	Ornis Karelica
4 Etelä-Savon Lintuharrastajat Oriolus ry. PL 69, 57101 Savonlinna 10	Oriolus
5 Tringa ry., PL 173, 00171 Helsinki 17	Tringa
6 Kainuun Lintutieteellinen Yhdistys ry. J. Ruuskanen, Rak 4 A 3, 87600 Kaj. 60	Kainuun Linnut
7 Kanta-Hämeen Lintumiehet ry. PL 191, 13101 Hämeenlinna 10	Kanta-Hämeen Linnut
8 Kemin Lintuharrastajat Xenus ry. PL 83, 94101 Kemi 10	Sirri
9 Keski-Suomen Lintumiehet ry Vapaudenkatu 4, 40100 Jyväskylä 10	Keski-Suomen Linnut
10 Kymenlaakson Lintutieteellinen yhd. ry. PL 135, 45101 Kouvola 10	Lintukymi
11 Lapin Lintutieteellinen Yhdistys PL 69, 96101 Roi 10	Kokko
12 Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen yhd. PL 119, 80101 Joensuu 10	Siipirikko
13 Pohjois-Pohjanmaan Lintutieteellinen yhd.ry. Aureola Eläintieteen laitos, Kasarmintie 8, 90100 Oulu 10	
14 Porin Lintutieteellinen yhdistys ry. PL 164, 28101 Pori 10	Satakunnan linnut
15 Porvoon Seudun Lintuyhdistys ry. L. Härö, Pieni Jokikatu 69, 06100 Porvoo 10	Corvus
16 Päijät-Hämeen Lintutieteellinen yhd. ry. H. Pietiäinen, Yli-Paisala, 15820 Lähti 82	Päijät-Hämeen Linnut
17 Suomenselän Lintumiehet ry., P. Sulkava, Lampilantie 11, 42800 Naapamäki	Suomenselän linnut

18. Suupohjan Lintutieteellinen Yhd. ry.
J. Vähämäki, Kp 4, 54700 Teuva	Hippiäinen
19 Tampereen Lintutieteellinen Yhd. ry.
PL 482, 33101 Tampere 10	Lintuviesti
20 Turun Lintutieteellinen Yhd. ry.
PL 67, 20101 Turku 10	Ukuli
21 Valkeakosken Lintuharrastajat ry.
Ruokontie 9-11 A, 38630 Valkeakoski 3	seäpitäjän
ornitologi
22 Ålands Fågelskyddsförenings Fältornitologiska sektion, K. wiss,
Klintvägen 14 B 11, 22100 Mariehamn	
23 Suomen Lintutieteellinen yhdistys ry.
P. Rautatiekatu 13, 00100 Helsinki 10	Ornis Fennica
24 Keski-Pohjanmaan Lintutieteellinen yhd. ry.
H. Hongell, Allinkatu 77, 67200 Rakkola 20	
25 Lounais-Hämeen Lintuharrastajat
P. Ariovirta, 30630 Latovainio	
26 Pohjois-Savon Lintumiehet
PL 205, 70101 Kuopio 10	Siivekäs

Suomen Lintutieteellisen Yhdistyksen toimialue on koko maa, kun taas muut ovat paikallisyhdistyksiä.

Pohjois-Savon Lintumiesten jäseneksi pääset maksamalla jäsenmaksun, jota vastaan saat SIIVEKKAAN.

Pohjois-Savon lintumiesten jäsenlehti ilmestyy neljänä numerona vuodessa. Ilmestymisajankohdat ovat: helmikuu, toukokuu, lokakuu ja joulukuu.

Kun kirjoitat tähän lehteen, kirjoita seuraavien ohjeiden mukaisesti, jotta juttuasi ei tarvitse kirjoittaa uudelleen.

- marginaali joka reunassa 2,5 cm
- riviväli 2 (=6,5mm)
- kappalejako tässä lehdessä noudatetun mukainen
- otsikko kokonaan isolla, alleviivattuna
- ehdottomasti nimi otsikon yläpuolelle, nimettömiä ei julkaista
- mahdolliset piirrookset tussilla

Helmikuun lehteen tulevat jutut oltava perillä tammikuun loppuun mennessä, toukokuun lehteen huhtikuun loppuun, lokakuun lehteen syyskuun loppuun ja joulukuun lehteen marraskuun loppuun mennessä. Toimituksen osoite sisäkannessa.

Pohjois-Savon Lintumiesten hallitus 1980

Puheenjohtaja Markku Ukkonen

Sihtööri, Patrick Hublin

Varapuheenjohtaja, Juhani Toivanen

Taloudenhoitaja, Jorma Tuomainen

Veijo Jormalainen

Jukka Kauppinen

Mikko Mönkkönen

